

Starozgodovinske stvari.

Se nekoliko dokazov za slovanstvo starodavnih Venetov.

Spisal Davorin Trstenjak.

Zraven besede „cotonea“, „cotononia — kotonja“, ktero nam je Plinij zapisal in ki je v jeziku starodavnih Venetčanov pomenjala zelišče Solidago, Beinheil, Beinwurz, pri Collumelli nahajamo še drugo. On piše, da okoličani mesta Altinum svoje maličke kravice, ki pa so prav obilo mleka dajale, so imenovali: ceve ali čeve. ¹⁾

Altinum je bilo mesto v pokrajini Venetancev, ki je stalo v lagunah pri ustji reke „Plavis“, od korenike: plu, fluere, navigare, natare, od tod: Plaviš, der schiffbare Fluss. Danes se reka veli Piave.

Imenu Altinum se priklada enako, ki pa je stalo v Panoniji, venetskem sorodnem jezičnem okrožji kraj Dunaja. Na sorodnost opominjajo imena: Alta, reka na Ruskem, Oltinja, otrjen kraj na Českem itd.

Južno od Altina v lagunah sta bila pristana (lôki, portus, Hafen), in sicer se je eden velil, kakor Plinij ²⁾ piše, Edron, drugi Brundulum. Na mestu nekdanjega Edrona stoji danes: Chioggia, Brundulum pa se še sedaj veli: Brondolo. Poznamenovanje je celó naravno; prvo se iz staroslavenskega adro — edro, sinus maris, drugo iz brod, v močni noslovani obliki brond, brund, vadum, Fuhrt, brez vsega posiljenja razloži.

Teža je razlaga besede: ceva, čeva. Učeni Diefenbach, ³⁾ kateri meni, da so Veneti bili Iliri, *) je ceva, čeva primerjal s škipetavskim: ka, plur: ke, vol, in je mislil daljno sorodnost najti v germanskih: kô, kû, chua, krava; vendar je sam pristavil dosti pomislikov k svoji razlagi, in beseda mu je ravno tako „râthselhaft“, da se njegovega izraza poslužim, kakor venetsko pleme isto.

Jaz sledečo razlago ponujam. Collumella in Vitruvis hvalita tudi altinske ovce in koze, in Plinij posebno hvali sir teh ovac in kôz, in ga imenuje: cebanus caseus. Ovca se v polščini veli cad, caban, ovčak, ruski cyba, koza, v venecijanskem narečju zeba, koza. Ta italijanska beseda gotovo je ostanek iz jezika starodavnih Venetov, ker vse italijanske besede, ki se zet-om začenjajo, so ali iz grščine, ali nemščine ali slovanščine izposojene, na priliko: zaffare, verstopfen, zuspünden, nemški zapfen, slov. čep, — zappere, haken, zappone, Spitzhake, slovenski cepati, cepin, Spitzhake od korenike kop, — zobla, Erdscholle, slovenski zola, — zazzera, Haupthaar, slovenski čiče, primeri srbsko: ovca čičoglava, — zoccolo, Holzschuhe, slovenski cokle, ogerskoslov. čokel, schlechter Stiefel, novindijski: čakalija, črevljár, zucca, Kürbis iz slovenskega tyky, tikva, — zanna, Spitzzahn, nemški zahn, zampa, Pfote, Tatze, slovenski čampa, idem, čampati, kratzen, zotico, grob, nemški zottig itd.

Da venecijansko-italijanska beseda „zeba“, koza ni slovenska, pričuje narečje slovanskih ostankov ¹⁾ v okolici annivierski (Anniviers, pa nemški Enfish) v

kantonu vališkem na Švicarskem 3 ure daleč od mesta Sitten, za Rimljanov: Sedunum v vaseh Chunitz (Kunice), Czerneć (Černeck), Gradetz (Gradec), Crimentza (Kremenica), Luc (Luka), Visoye (Visoje), Grona itd. Kakor Malten piše, imenujejo kozo ti prebivalci Tschiehva, to je: čeva, čiva. Ne bi li ta beseda, dasiravno kozo pomenja, najbliže stala k starovenetski ceva, čeva? Utegnili so Venetčani svoje male kravice zaradi nizke postave imenovati ceve, čeve, cebe, koze; mogoče je pa tudi, da so z eno besedo dvojno žival poznamenovali, kakor to najdemo tudi v družih besedah, postavimo: brav, aries in poccus, veper, aries in aper, krava, vacca in cerva. Košut, slovaški kozel, košuta, nemški Hirschkuh. Glasnik v prelazi v b, primeri javor in jabor, in tako je utegnulo tudi iz cava, ceva postati poljski cab, caban, ruski ciba in venetski „zeba“ = in iz tih ruski čaban, poljski czoban, srbski čoban, Rinderhirt, Schafhirt.

Znamenito je, da gori omenjeni slovanski ostanki v vališkem kantonu imajo navado mrtvim narekovače in plakarice najemati, kar tudi pri Srbih in isterskih Hrvatih najdemo.

(Dalje prihodnjič.)

Národne stvari.

Slovinci.

Spisal dr. Vinko Fereri Klun.

Posvečeno velíkim posestnikom kranjskim.

(Nadaljevanje iz 50. lista lanskega leta.)

Uskokov se šteje okoli 500 duš. Njihova deželica je na 4 milje po dolgoti in na 2 v širino prerezana po Gorjancih, in sicer od novomeške velike ceste do Metlike, na stran od sv. Jurija in Budinaka do Brethane in potem od Kostanjevice do reke Kolpe. V sredini grebena, na precej velikej višavi stoji stari grad Šumberg (po nemški Sichelburg, prej nazivavši se „Ziherberg“ od nemškega Sicherberg).

Poldrugo sto let nazaj je nadvojvoda avstrijski Karol, obrativši Karlovec v mejno trdnjavo proti Turkom, naselil v tukajšnjem kraju turških begunov iz Bosnije. Naznanek tega zgodovinskega dejanja vidi se v samej besedi: „uskok“, kajti skočiti, uskočiti znači (pomeni) tudi bežati, ubežati; dosledno tedaj uskok znači begun ali „desertêr. Za upravo tega kraja bilo je ustanovljeno v Šumbergu posebno „nadglavarstvo“, po nemški se je zvalo „Oberhauptmannschaft“. Tu sem so spadali obširni oddelki cistercijanskega samostana v Kostanjevici, od kartezijanskega samostana v Pleterjah in od grajščine Preisek (?), in uskoki so imeli dolžnost, da jih ohranijo.

Ne bodem na drobno opisaval zgodovine vseh borb tega vojniškega plemena s Turki; le v obče hočem o tem toliko povedati, da čitatelj vidi podobo vnanjega življenja uskokov.

Začetek jih razpre s Turki, in glavni vzrok preseljevanja bila je vera. Uskoki od davnih časov sem spoznavajo grško-iztočno vero in jo doslé sveto hranijo; oni niso zedinjeni Grki, ampak pravoslavni. Turki pa so pravoslavno vero jako črtili in sicer zavoljo njenih demokratičnih načel in pa zaradi tega, ker je bila národna, in se tedaj ni mogla rabiti za sredstvo v potujčevanje naroda.

Zato so pa Turki tudi na vsaki način skušali zatirati jo, in so njene privržence strašno preganjali. To versko preganjanje je pa v Uskokih smrtno sovraštvo izbudilo do Turkov, ktero se je v vsej sili do sada

¹⁾ Collum. I, 26. ²⁾ Plin. III. 16. ³⁾ Orig. europ. str. 295.

*) Vendar tudi Diefenbach, kateri je Herodotu priglasoval, ni bil do celega prepričan o iliričnosti Venetov, ker jih na drugem mestu imenuje „ein räthselhafter Volksstamm“. Znamenito je, kar Herodot sporočuje o Venetih, da svoje hčere so gonili na snobaški sejm. To navado še najdemo danes na Ruskem. Pis.

*) Več o tem ljudstvu najdeš v knjigi: „Malten, Bibliothek der neuerten Weltkunde. Aarau, 1834.“ Tom. I. 28. 50. 190. 216.

njega časa ohranilo. Po plemenu in po veri, po sovraštvu do Turkov, po vojnoljubnem duhu in po maščevalnosti so Uskoki čisto podobni Črnogorcem.

Ko so oni prvič zapustili Turčijo, to je bilo v začetku 16. veka, so se najprvo naselili v Klis-u in v njegovi okolici. Nerodovitnost zemlje ni jim dovolila pečati se s poljedelstvom, še manj pa jim je navada vojniškega življenja dajala pokoja. Vojno bojevanje bilo jim je priljubljeno opravilo in živa potreba. Ta čas je znamenit po krvavih bojih in viteških dejanjih, a tudi po strašnih silovitostih. Oni pa niso napadali samo Turkov, nego so bili tudi predrzni razbojniki na jadranskem morji, kjer so ostrove zgrabili in jih plenili. Jaz samo spominjam na njihove predrzne in silovite napade in razboje na ostrovih Pago in Krka; a ti primeri niso edini v njihovej zgodovini. Na svojih majhnih ladijah (čajkah) pozna vse pribrežne pritone (skrivne kote) in zakoulke (krive in tesne ceste), so se le norčevali s težkim benečanskim brodovjem. Vsemo-gočna oni čas vladarica lagun Venecija je imela zavoljo teh predrznih piratov s Turčijo skoro vojno. Turki, kateri so največ od njih trpeli, so namreč poslanca odpravili v ta namen, da benečanskej ljudovladi objavi, da, ako ona teh razbojnikov ne pomiri, pošljejo oni brodove v jadransko morje. Venecija se je na to obrnila do bečkega (dunajskega) dvora in je prosila, naj bi Uskoke od brega morskoga oddalila. Avstrijski car pa je odgovoril, da ne more izpolniti njene želje, ker bi se lahko zgodilo, da se Uskoki razsrdijo in se odrekó kristijanske ver, to pa bi bilo tem bolj obžalovati, ker oni stavijo najboljši plot proti prirodnim vragom kristijanstva in jim pregradijo pot k daljemu zavojevanju. To je bil vzrok, da ta mali narod je postal v tako kratkem času silen in strašen.

Predrznost Uskokov je čedalje bolj rastla. Glavna borba se je začela za Klis. Uskoki se nikakor niso mogli pomiriti, ko je poprejšnje njihovo prebivališče zopet padlo pod turško gospodstvo. Leta 1596. se je Janezu Albertu posrečilo, da je s pogumnim nepričakovanim napadom zopet osvojil mesto in trdnjavo. On je prišel na 16 ladijah s 500 ljudmi s tako silo, da se je v kratkem času udala posadka, in Ibrahim-Aga s svojimi Turki bil je primoran mesto zapustiti. Razumeva se lahko, da je ta predrznost izbudila v Carigradu strašno jezo, in bosniški paša je dobil povelje, da mora na vsaki način Klis nazaj dobiti. On pride z neštevilnimi silami, in res, po hudem upor, je bilo mesto vzeto. Al Uskoki se niso nikako pomirili in so razgrabili mesto Skradin (Scardona) ter vsaki hip so napadali Turke in na Venecijane, kateri sotakrat bili zavezniki Turkov. Blizo otoka Paga so v boji vzeli benečansko galero, in umorili vso njeno posadko, pa neprenehoma napadali zdaj benečanska posestva, zdaj Turčijo. Vsled tega se je Venecija z resnobno ugrozo do avstrijskega nadvojvoda Ferdinanda obrnila, tako da je bil primoran preseliti to neukrotljivo pleme z morskoga brega v notranje kraje, namreč v Krajno (1615. leta). (Dal. prih.)

Jugoslavenstvo.

* *Vošilna knjižica ali vošilni listi za novo leto, godeve in rojstne dneve.* Slovenski mladini v porabo spisal Ivan Tomšič, učitelj na c. kr. vadnici v Ljubljani. Založil Janez Giontini, bukvar v Ljubljani. Cena 20 soldov.

Vsak učitelj, pa tudi vsak drug, kdor ima z mladino opraviti, že davno čuti potrebo take slovenske knjižice, ki nam jo je spisal gosp. Ivan Tomšič, gotovo eden izmed najmarljiviših in v pisanji najbolj

spretnih učiteljev naših. Okoli 100 pisem nam za iz-gled podaja ta knjižica, različnim razmeram in različni starosti primerjenih. „Venček za vezilna darila“, ki ga imamo že v 2. natisu, obsega le vošilne pesmice, Tomšičeva „Vošilna knjižica“ pa, kakor naslov kaže, vošilna pisma v prosti besedi. Cena — 20 krajc. — je tako nizka, da si bo gotovo vsak, kdor se je dozda s sestavljanjem godovnih pisem mučil, kar brž omislil to knjižico.

* „Pravnik“, list za pravo- i državoslovje, v hrvaškem jeziku začne v vojniškem Sisku z letošnjim letom izhajati in bode 15. in 28. vsakega meseca na polni pōli v obliki „Vienca“ na svetlo hodil. Izdavatelj in vrednik mu je velečenjeni dr. Milan Makanec. — „Pravnik“ — piše gosp. izdavatelj in vrednik — nije list „stanovite“ političke stranke, več je odprt svakomu, koji štjuje znanost, istinu i pravo“. Cena mu je s poštnino vred za celo leto 6 gld., za pol leta 3 gld., za četrt leta 1 gold. 50 kr. Naročnina se pošilja na administracijo „Pravnika“ v vojniški Sisek. Najcenejše se pošilja naročnina po poštinih napotnicah.

O zadevah slovenske Matice.

Poziv.

Slovenske Matice odbor je v XVIII. skupščini sklenil, med drugimi knjigami za 1871. leto na svetlo dati „Letopis“, v kateri se pred vsemi vzemó znanstveni, potem tudi leposlovni, podučni in zabavni spisi. — Vsled tega sklepa se toraj slovenski pisatelji vljudo vabijo, prav jedernatih spisov za prihodnji „Letopis“ poslati odboru do konca meseca marta 1871. leta.

Pri tej priliki prosimo tudi g. g. slovenske profesorje, naj blagovolé svoje mnenje izreči o g. Trstenjakovem predlogu: „naj Matica na svetlo dá šolske knjige ter odboru naznaniti knjige, ktere, in vrsto, po kateri naj se izdadé in način, po katerem naj se sestavijo.

V Ljubljani 1. januarija 1871.

Dr. E. H. Costa, predsednik.
Anton Léšar, odbornik.

Mnogovrstne novice.

* *Zima s tolikim snegom kakor letos se že dolgo ne pomni.* Iz mnogih dežel se slišijo žalostne novice, da so cele hiše v sneg zakopane, ceste zaprte, in da ljudje mraza konec jemljejo. Celó žalostna dogodka se sliši iz Moravskega. Sveti večer sta se dva brata po železnici peljala domú v Kinice. Z železnice stopivši sta imela še eno uro hodá do svojega doma. Medpotjo, ko sta v hudem mrazu gazila sneg, je eden bratov, mraza ves trd, hotel nekoliko spočiti se. Drugi brat, ki je sprevidel nevarnost počivanja v hudem snegu in mrazu, vzame onemoglega brata šuporamo in ga nese — al prinesel je revčeka zmrazjenega svojim starišem.

* *Lepa novodobna ravnopravnost!* Iz nekega okraja v doljni Avstriji se piše „Vaterl.“, da 500 judov in 500 luteranov imajo vsak po enega zastopnika svoje vere v okrajnem šolskem svetu, 50.000 do 80.000 katoličanov pa tudi enega!! Ni tedaj čuda, da v tacihi okoliščinah zeló nasprotujejo novim šolskim postavam.

Dopisi.

V Gorici 1. jan. — Tudi letos dr. Lavrič predava na tukajšnji gimnaziji deklamatoriko po 2 uri na teden. Okoli 20 učencev iz gimnazije, realke in uč-

mraz polovico jajčic pokončala, in da so le tretji del ostalih babic smrečjega prejca, in vsaka tih babic naj čez leto le 120 jajčic zleže, tedaj bi imeli mali ptički v prihodnjem letu ne več nego 120 milijonov gosenic pobrati. Ako pa, dragi bralec, pomoriš 10 parov senic, tedaj ti tudi 120 milijonov škodljivih gosenic drevje pokončuje!

Konečno naj spregovorim še besedico o sitnem in jako zaničevanem vrabcu. En par vrabcev, da svojih mladiče (3 do 7) čez teden preživí, potrebuje 2000 gosenic, in ker navadno v letu 2- do 3krat godí, ter svoje mladiče skozi pet tednov z živežem preskrbuje, tedaj za samo dvoje gnjezd potrebuje 20.000 gosenic. Išče pa posebno rad gosenic glogovega belina, kosmatega prejca in kebrov. Kedar ima prvič gnjezdo, gre z vojsko na kebrovo gosenco, pri drugem pa na glogovega belina. Dvajset vrabcev potrebuje tedaj pri dveh gnjezdih 400.000 gosenic, ako ne vštejemo še k temu teh, ki jih med tem še mladiči prvega gnjezda pozobljejo. Mislimo si, da jih pogine polovica iz raznih vzrokov, iz druge polovice pa da se spomladi izležejo babice, od katerih bi bil tretji del keabri, polovica glogovi belin in ostanek pa kosmati prejci; iz skušnje vemo, da zleže ena kebrova babica okoli 400, glogovega belina 200, kosmatega prejca pa okoli 300 jajčic, tedaj bi vse to skupaj zneslo

30.000 kebrov	×	400 jajčic,	to je 12 milijonov
50.000 glog. belinov	×	200	" " 10 "
20.000 kosm. prejca	×	300	" " 6 "

skupaj tedaj 28 milijonov jajčic, iz katerih bi se prihodnjo spomlad izlezele gosnice, ki bi naše sadeže pokončevale.

Ako preštejemo sedaj število gosenic, ktere so ostale pri življenju zato, ker smo le tako malo — 66 ptičev — pomorili, zavzamemo se nad strašnim številom, tako da skoraj svojim očem verjeti ne moremo.

1 kukavica,	ostalo je kosmatih prejcev	17,260.000
1 sova,	" " "	540.000
2 para žoln,	" " zimskih pedic	180.000
10 parov senic,	" " smrečjih prejcev	12,000.000
20 parov vrabcev	" " kebrov	12,000.000
20 " "	" " glog. belinov	10,000.000
20 " "	" " kosmatih prejcev	6,000.000

66 ptičev skupaj 165,980.000

Pri vsem tem velikem številu pa še ni všteti živež za stare!

Naj tedaj sleherni pomisli, kako neizrečeno škodo si napravlja on, kdor nedolžne ptiče neusmiljeno preganja in morí! Naj bi tedaj v vsaki vasi in fari pred vsem drugim duhovni, učitelji, župani in stariši vse storili, da se ptičjemu lovu v okom pride, ter da skoraj opusté nečimurni lenuhi in nevedni otroci to, človeštvo tako sramotivno početje! Sleherni naj na vse kriplje na to dela, da se nova postava v tem obziru natančno spolnuje! Mogoče, da se marsikteremu kratkovidnežu in hudobnežu posamesna škoda le prav majhna vidi, — al le pomislimo, kako neizmerno velika je, ako gledamo na cele dežele!

Natoroznanske stvari.

Dolgoletne opazke o kačah.

Spisal France Ipavec, zdravnik v Novomestu.

Zanimivo za vsacega, koristno zlasti za kmeta.

(Dalje.)

Znamenja, ki niso lastna nobeni drugi stvari, razun kačam, so sledeča: 1) Dolg, po zemlji se plazeč, proti

repu zmirom tanjši kačji život; 2) mrzlota života, ktero žival ohrani v najtoplejših krajih in v najgorkejših časih; 3) da tihotapno lazi po zemlji, zmirom na napad pripravljena; 4) kakor dve električni iskri bliščeče se oči; 5) da žival v-se skrije oči, tako, da je široka glava s tankim vratom podobna mrtvaški glavi; 6) vedno iz gobca moleči razklani jezik, kakoršnega nima nobena druga nam znana žival; 7) siva ali črnkasta barva, ktero videti se človek nehote skoraj zmirom smrti spominja; 8) lastnost, da oklene vsako živo stvar s svojim dolгим in mrzlim životom; 9) da prebiva v ozkih, globokih in temnih luknjah, po skalah in starem zidovji, po pustih, samotnih, strašnih krajih, kamor le redkokrat kak človek pride; 10) kačam lastni, moščjaku (pižmu) podobni duh, ktereга takrat posebno čutimo, kedar je več kač skupaj; kačji duh je včasih tako hud, da jame po njem posebno stare ljudi glava boleti, ali jim še celó hudo pride; majhni otroci dobé po njem božjast, materične žene pa ta duh še celó omami; 11) naglo premikanje, ki stori, da se človeku, ki premikajočo se kačo gleda, rado v glavi zvrtili, ali ga celó omoti in k tem pripomore tudi hudi kačji duh. Majhine živalce, kakor na pr. krte, miši, podgane, žabe, tiče in druge enake živali to tako omoti, da jih kača precej dobí, kar tudi ljudstvo v mnenji, da kači imenovane živalce v žrelo zlezejo, potrjuje; 13) da kače ne morejo dati od sebe nobenega glasú, kar je tudi vzrok, da se dostikrat popred ne zapazi, predno se stopi na njo ali pa se je kako drugače ne dotaknemo. Pravijo, da gad „žvižga“; al to je laž, ki se je med ljudstvom ohranila ter gre od roda do roda. Opazujmo gadje žrelo le prav pazljivo in videli bomo, da ustnici niste pripravi za žvižganje, ker ste na kosti napeti in ju gad toraj ne more dosti premakniti, še manj pa skleniti; 14) strašno je videti gada, kedar požira svoj plen, in ako ga bodeš gledal, vstali ti bodo lasje pokonci, kajti uboga živalca, ki je tako nesrečna, da pride gadu v pest, se vije v njegovem žrelu po četrť ure ali pa še dalj časa in da bi se iz njega izvila, raztegne ga tako, da je gadova glava po trikrat debelejša videti, kakor je v resnici. Al gad drži živalco trdno v svojem žrelu, ter jo zmoči in prepreže s slino, bodi-si, da jej sapo zapre, ter jo tako že v svojem žrelu umorí, ali pa zato, da bi se spolznila po ozkih delih gadjega života.

To so vzroki, iz katerih se ljudje in živali tako zeló bojijo kač in jih sovražijo, — to so vzroki, zavoljo katerih ljudje te živali preganjajo, — to so vzroki, iz katerih se druge živali tako zeló kač bojijo. Ljudje vendar preganjajo vse kače sploh, a ne pomislijo, koliko nam te živalce koristijo. Zadnji čas je, ljudstvo podučiti tako ali tako, da naj ne preganja ubozih živalcev tako strašno, sicer bi moglo to človeštvu še zeló škodovati.

(Dal. prih.)

Národne stvari.

Slovenci.

Spisal dr. Vinko Fereri Klun.

Posvečeno velikim posestnikom kranjskim.

(Dalje.)

V arhivnih spisih deželnih stanov kranjskih sem najdel, da se je prvo naseljenje Uskokov na Kranjskem vže med 1530. in 1537. letom vršilo. To naseljevanje, o katerem smo ravnokar govorili, je bilo vže drugo. Iz teh arhivnih spisov sem povzel še sledeče. V začetku so Uskoki sami sebi izbirali kapetana. Potem je pa car avstrijski iz njih srede nadkapetana imenoval. Po ukazu, danem v Beču 15. novembra 1570. leta je bil

Jernej pl. Raunach prvi kapetan Uskokov imenovan. Osnova je bila vojniška. Pri kapetanu so bili: 1 častnik, 12 vojvodov in 12 zastavnikov, katerim je morala kranjska dežela letno plačo dajati. Ostali vojaki plače niso dobivali, zato so pa bili Uskoki svobodni od vseh davkov. Njihova dolžnost bila je straže oskrbovati v mejnem mestu Sluinu, vrstili so se pomesečno. Pod oblast kapetanstva so spadali vsi kraji, kateri so bili po Uskokih naseljeni. Imeli so nekatere posebne pravice, največ gledé sodništva. Uskoki so se namreč sodili in upravljali po svojih starih narodnih običajih.

Posle tega kratkega zgodovinskega obzora pogledjmo sedaj v domače življenje Uskokov.

Značaj Uskokov je v mnogem podoben vsem južnim Slovanom, njihovemu dostojanstvu in njihovim hibam, katere sicer malo po malo izginujejo. Znaki, kateri posebno odlikujejo Uskoke, so: brezumna predrznost in goreča ljubezen pravoslavne, to je, narodo-slavjanske vere in nepremagljivo sovražstvo do Turkov, nezaupanje vsem ptujcem (kar bolj ali manj zapazimo tudi pri Slovencih), nasproti tega pa tako gorečo in iskreno ljubav do vseh Slavjanov, kakoršna je redko kje drugod najti, privezanost svojemu plemenu in svoji porodici, ponosno čutje svoje slavne preteklosti in pravične nade na slavno bodočnost. V društvu so veseli, prijatelji so muzike in radi prepevajo pesmi o viteških podvizah (dejanjih) prednikov. Sploh so oni v glavnih črtah jako podobni Črnogorcem in Srbom. Ko smo govorili o Slovencih, smo videli, kako ona dozdevna kultura začenja v poslednjem času uničevati vse narodno in skuša vsem plemenom bledni pečat kosmopolitizma vtisniti. To se mora, akoravno v manjši razmeri, tudi o Uskokih reči. Ta kuga sicer še ni na toliko prešinila tega čvrstega plemena, da bi mu popolnoma izbrisala njegov pravi značaj, a vendar so vže marsiktere karakteristične črte po občevanju s sosedi, a še bolj po premembi državnih odnošajev sčasoma izginule in ostale so le še v zgodovini običajev.

Domače življenje Uskokov je iz davna bilo patrijarhalno. V enej hiši je živel 3, 4 in tudi več porodic enega in istega roda. Oblast je imel najstarejši moških in najmlajša izmed žen.

Ta dva sta v porazumljenji vse vredovala, in vsi drugi morali so tema dvema pokorni biti.

Uskoki se niso toliko s poljedelstvom kakor z živinorejo, posebno z ovčjorejo pečali, ktera jim je veliko dobička dajala. Varčnost in umerenost (zmernost) niste ravno njihova krepost bili. Stara navada razbojev in ropanja se je pri njih v vsem, še celó v samej ženitvi, videla. Vendar tu je bila poetična stran, katero tolikrat v nazorih in v odnošajih Uskokov nahajamo. Dobivši pri svatovstvu odkaz, je fant 5, 6, nekterikrat 10 in še več prijateljev zbral in je pridrl ž njimi v hišo, kjer je živila devojka, ter jo je zgrabil in se ž njo na konja vsedel ter k najbližnjemu duhovniku dirjal, kjer sta se poročila. Navadno se je za to čas izbral, kedar moški niso bili na straži. Nekterikrat se je pa tudi pripetilo, da so rodstveniki (žlahtniki) za to že pred vedeli, ter so napada pričakovali; takrat, razume se, so se vneli hudi boji. Vže prvi zihelberški kapitan je prepovedal ta običaj ropanja nevést in ga je kaznoval z veliko globo.

V slučaju srečnega svatovstva pa se je sledeči obred vršil. Drug ali dever je prijezdil na dom neveste, posadil jo je k sebi vzadi na sedlo, ter jej je glavo z ruto pokril, da ne bi mogla najti poti nazaj k roditeljskemu domu, in je ž njo dirjal proti cerkvi. Ondi so ž nje sneli povezko, in duhovnik je položil na

zaročenca vence iz rož. Krst se ni prej vršil, kakor takrat, ko so otroci vže nekoliko odrastli.

V obredih in običajih vsacega naroda, dokler on še ni zgubil svoje prvobitne prirodne narave, zmirom vidimo črte, katere so polne globokega smisla in poetije, vstric ž njimi pokaže se pa večkrat najbolj divje in surovo nasilje. Na videz čudno nasprotstvo, — a ono se popolnoma razjasnuje po tadašnjim načinu življenja. Od ene strani je življenje v prirodi budilo v prsih človeka najnežnejša čuvstva, od druge strani pa so materijalne potrebnosti in potrebščine sebičnost za seboj vlekla borbo, ktera je bila tem bolj divja in surova, čem manj se je ublažila po narodu še neznanih človekoljubnih načelih izobraženja.

(Dalje prihodnjič.)

Starozgodovinske stvari.

Še nekoliko dokazov za slovanstvo starodavnih Venetov.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje.)

Kedaj je ta slovanska betvica se tam naselila, ne dá se dokazati; brž ko ne so zbegnili iz venetske pokrajine v 400. stoletji pred Krist., ko so začeli Kelti čez Alpe v gornjo Italijo riti. Takrat so se brez dvombe tudi mogli armorski Veneti od Adrije na polotok germanskega oceana v armorski Galiji preseliti, kjer so sloveli zarad brodarstva in trgovine.*)

Znamenito je, da v zemlji gori omenjenih slovanskih sedaj zeló skaženih ostankov v valliškem kantonu najdemo dve velikanski umetno izdolbeni pečeri (jami), kateri ste služili za bogočastje. Takošne pečere najdemo v Kijevi, v Galiciji (razhorecke jeskyne), v Ojcovi, v vojvodstvu krakovskem, peninske v Sandeku, soborske v nitranski okolici, in mnoge druge v Tatrah. Vse so človeške roke izdolble in za bogočastje pripravile. A kakošno božanstvo se je častilo v teh v pečevnih jamah? To zvemo iz spisov sv. Pavlina¹⁾ škofa nolanskega. On piše, da so v Akvileji častili v dupli svoje glavno božantvo, katero je bilo božanstvo solnea:

Quidquod et Invictum Spelaea sub antra recondunt,
Quoque tegunt tenebris, hunc audent dicere Sclem.

Glavno božanstvo v Akvileji pa se je velelo: Belin, Belen, Belien, Bilien, in je imelo apollonov značaj, ker so ga rimski in grški pisatelji in domači prebivalci sami primerjali Apollonu.

Božanstvo solnea, katero ima svoj sedež v podzemeljski jami, je le ponočno in zimsko solnce, ono vlada takrat čez chtonični svet.

Mi pa smo v slovanskem solnčnem božanstvu Radegastu in Triglavu našli to prikazen, da je ono tudi gospodar podzemeljskega sveta in ima priimek:

*) Že bistroumni Mannert je izgovoril mnenje, da so v najstarejši dobi od Karpatov do Venetov slovenska plemena bila naseljena. Al Herodot o Venetih ni mogel ničesa izvedeti družega, nego za njihovo prebivanje kraj Adrije in za nekoliko njihovih navad. Imenitna njihova trgovina njemu ni bila znana. Mannert sam prša: kam so Kelti praprebivalce adrijske pokrajine porinili, ali severno čez Dunaj ali proti zapadu v retske planine? Gotovo na obe strani; in tako je prišla gori omenjena slovanska betva v Švicarsko (glej Mannert Germ. str. 499. 501). Tudi „lacus Venetus“ (Pomp. Mela III. 2.) današnji Bodensee opominja na Venete. Na izhodnem konci tega jezera stoji: Bregenz, nekdaž Brigantia in Brigantium, to je Bregenica, Bregenca, mesto ob bregu, Uferstadt, primeri: Brežice, Obrež, Pobrež, Breg vasi in mesta kraj vode. Prebivalci okoli jezera imenujejo se: barke: Lădis — ladje.

¹⁾ Pri Muratori Nov. Thes. Tom. I. pag. 28.

vâne,*) boga vetrovja. Ako je njegov oče imel oblast nad vetrovjem, gotovo tudi sin, in v opcu imamo toraj iskati simbola južnega vetrovja, ktero v mladosti razdere snežni in ledeni grad zimskega vladarja in pomaga ledovje in sneg solncu pregnati, in tako rešiti vjeto zemljo, ljubico in nevesto solnca. Opec, simbol južnega vetra, postane slugom solnca; rešiteljem in prijateljem zemlje — solnčeve neveste, in tako je celo naravno prišel v kult in družbo boginje zemlje — Site-Sive. Že bistroumni Niklas Müller¹⁾ je v opcu „Hanumanu“ spoznal „ein Bild leichter, luftiger Schwingungen, ein Symbol der Harmonie der Tonfibration und der die Naturklänge nachahmenden Tonkunst“. Solnčni bog pa je tudi bog godbe tako Kršna in Apollon, tudi venetski Belin ima liro v rokah; tako bi zopet se nam razjasnila godoča moška oseba v družbi Sive na sliki v staročeskem glosaru. Kreuzer²⁾ je Ramove opce primerjal s Herkulovimi kerkopi, in misli v slednjih najti tellurske in siderske moči — tudi zimske dneve in zimske mesece. Böttger³⁾ in Lobeck⁴⁾ pa enako misli, da, kar so Bachi Satyri,*) to so Herakli „kerkopes“ in Ramio-pci.

V indijski mitologiji so vsa viša nebesna božanstva roditelji opcev. Indra roditelj opca: Balina, Surja (solnce): Sugriva, Vrihaspati (solnce) — opca: Tara, Kuvera, bog bogastva opca: Gandhamâdana, Visvakarma = Weltbaumeister (solnce): Nala, Varuna (Uranos — neizmerno zračno okrožje): Sušena, Pardžanja (Perkun, Perun) opca: Sarâbha. Aeris proles genuina fuit simius Hanuman nomine, qui fulgor corpore suo referrebat.⁵⁾ Ker je ta opec sluga solnčnega boga Rame, tedaj je on proizročitelj ognjebarvanega êtra, kterege dela solnce s pomočjo vetra. Opec v slov. mitologiji ima toraj oni pomen, ki ga ima v staroindijskem, in ravno ta simbol nam je nov in gotov dokaz za avtentičnost retranskih starotin.

Na noriških spomenikih, na katerih večkrat nahajam ženske podobe z zelišči, rastlinami, latovjem v roci, nisem še našel opca. Sicer to žival večkrat najdemo na zidovji krščanskih cerkev, ali že utegne spadati v krščansko simboliko. Iz vseh gori omenjenih roditeljstev pa razumemo, da sta, ker so božanstva vedrega neba, solnca, neomejenega nebeškega okrožja, zračja itd. očetje opcev, v staroindijski poveri opec in opica služila za simbol plodnosti, rodilnosti, hotnosti, in družega poména tudi ne more imeti v slovenski mitologiji; — opec je „medium“, pospešitelj, posredovalec rojenja solnčnega božanstva z božjo zemlje, in sicer simbol milega vozduha, zraka, kateri je zraven toplote in mokrote tudi potreben faktor roditve.**)

*) Po nekterih legendah je Čiva kot boginja lune se čutila noseča in je sad spravila v utrobo Anhume soproga Vaju-ta, ki ima priimek Pavâna, der Reiniger, in tako se je rodil Hanuman. Smisel je ta, da luna ima vpliv na postanje vetrov.

¹⁾ Glauben der Hindu str. 428. ²⁾ Kreuzer, Symb. II, 631. ³⁾ Böttger Amalthea III, 318 seq. ⁴⁾ Lobeck, Aglaoph. III. 1296.

*) V satirih spozna Preller: „derbere Elementargeister der Wälder und Berge.“

⁵⁾ Ramayâna lib. I. cap. XIV. Simiorum procreatio.

*) Da je v opcu osebljena dobrotvorna stran vetrovja, potrjuje ta okoliščina, da so Hanumanovi nasprotniki medvedje in „boum more caudati cercopes“, v katerih, kakor se iz njih dejanj (glej Ramay. I. 16.) vidi, so personifikani zimski viharji, orkani itd.

Národne stvari.

Slovenci.

Spisal dr. Vinko Fereri Klun.

(Nadaljevanje iz 50. lista „Novic“.)

Po popisu Uskokov začne se popis Belih Kranjcev. Opustivši kar pisatelj govori o pokrajini, kjer živé, in njihovi noši, povemo, kar pisatelj o jeziku Belokranjcev piše: „Jezik Belih Kranjcev je bliže srbskemu, nego slovenskemu narečju, on je čist vsake tuje primesi, odlikuje se s bogastvom izražanja, in za voljo tega so začeli Slovenci v poslednjem času si mnogo iz njega izposojevati. Najčistejšje govore prebivalci gorá, v njihovem govoru je mnogo metkih oborotov (markirende Redewendungen), izvrstnih pravoučnih prislovic in posebnih besedi.“

Tako, na primer, naziva se tašča pri njih punica; svak — šurjak; svakinja — sivast; očeta moža imenuje žena svekar, mater moža pa svekorva; brata moža imenuje žena dever, sestro moža pa zava. Mož, ktera imata dve sestri za žene, se zoveta drug družega pašanac ali pašnog; žene dveh bratov pa se imenujete jedna drugo jeterva. Sin brata zove se sinovac ali bratič; hči brata — sinovica ali bratana; sin sestre — sestrič; hči sestre sestrična. Iz teh primerov je razvidno bogastvo in točnost tega jezika, kateri za vsacega odtenka (Abstufung) enega in istega pojma ima posebno slovo (besedo).

O pesniškem darovanju Belokranjcev in posebno o Poljancih piše pisatelj sledeče: Iz vseh Belokranjcev je najveselejši Poljanec. Njega nikdar ne srečaš, da bi ne pel; on zmirom poje vesele pesme, najbolj srbske. Mož je večkrat raznošček (kramar), takrat mora žena vsa dela na polji in po domu opravljati, bilo naj bi delo še tako težko, ona vendar zmirom poje. Ona ne premišljuje tega, kar jej je peti, a vendar na vsaki slučaj precej pesmico složi, ktera je čisto narodna, prosta, naravnost se jej od srca izliva. V teh pesmih ni nič umetnega, s potom izdelanega in računajočega na vtisek, kar žalibog, mi ne redko vidimo v tako nazvanih predstaviteljih umetne poezije. Tukaj je poezija istina, naivno dete, ktero svoje misli in čuvstva prosto in plameno izrazuje, kakor se one same rodé v duši. Razun te čisto lirične poezije, ktera vsak dan tako rekoč novo cvetje poganja, je pa tudi epična poezija jako zamečatalna, ktera izrazuje globoko srd zoper Turka in versko oduševljenje. Te dve ideji se najdete v vseh epičnih proizvedenjih (Produkt) južnih Slovanov; one sestavljajo material za te pesme.

Svatbeni obredi Belokranjcev so deloma podobni staro-rimskim. Ko se še daní, se vže ženin in gosti k domu neveste javljajo in začno streljati iz pušek in samokresov. K njim se podá balagur (Possenreisser) in jim daje ugankje, in stavi smešna vprašanja ter jih sè svojimi šalami toliko časa zabava, dokler se v hiši ne ganejo. Na zadnje se duri odpró in gostje stopijo noter, pa se ne vsedejo okoli mize, ampak se razmesté okoli stene na klopéh. Na mizi stoji skleda z orehi. Bojazljiva nevesta se potem skrije v kakem voglu; potem jo odtod spravijo in peljejo v sobo ter jo izročé ženinu, kateri je moral ves čas sredi izbe stati in slušati šale gostov. Na to se namestnik nevestinega očeta, kateri se imenuje starešina, k ženinu obrne ter mu reče, da je čas za-nj, da opusti vse fantovske norčije in da stopi v vrsto resnobnih ljudi. Ženin na to poprime skledo in izsiplje orehe za duri, kjer jih cela tropa otrok pobira in se za-nje trga. Ko ženin tako dá slovo veseli mladosti, podá nevesti pravo roko,

starešina jima pa roke navskriž z vinom obliva ter govori: „Vo ime Otca, i Sina, i sv. Duha“, a vsi pričujoči slovesno odgovoré: „Amen“.

To je obred domačega blagoslovljenja. Za tem se vsedejo za mizo, in sicer vsikdar v strogem redu večje in manjše veljavnosti. Prvo mesto na vrhnem koncu obsedeta zaročenca, na pravo od neveste se vsedejo ženske, na levo od ženina pa moški, in sicer na prvem mestu starešina, potem znamenšček ali zastavnik, kateri pri hodu v cerkev pred vsemi nosi znamenje ali zastavo itd. — Ko se pa popolnoma obodani (dan stori), vstane nevesta s svojega mesta, podari vsacemu gostu eno ruto in gre potem iz izbe, da se za v cerkev napravi. Čez nekoliko časa se vrača nališpana in nakinčana s svilnatimi trakovi, kateri od temena padajo po plečih; na glavi ima bleščeč venec in na čelu devičjo povezko, ktera se imenuje part. Na to vsi vstanejo, razlega se palba (kanonada) in začno se vesele pesmi, pa brez godbe. V cerkev gredo sparoma; prvi gre zastavnik s zastavo. Prvi par zapeva, in kedar on konča štrofo, začneja drugi, za tem tretji in tako dalje do poslednjega para. Čem več je takih parov, tem več se ceni svatba; pri bogatih ljudeh se jih nabere do petdeset. Nevesta vsakemu spremljevalcu daje košček belega kruha, ki jo pozdravljajo z glasnimi zdravoklici. Po končanem cerkvenem obredu gredo vsi v istem redu v hišo mlade žene in sedaj se začneja svatbeni pir, pri katerem se poje, pleše in igra.

(Dalje prihodnjič.)

Prislovice in reki iz Istre. *)

Zapisal Jakob Volčič.

Star Istran v društvu pijoč vino reče: „u ime Isusovo“; društvo mu odgovori: „pomozí nas ime sveto njegovo“.

Sveti Šime snegom ušine.

Kada misle pasa ubiti, reku, da je nor (kada misle človeka zatrti, ga počnejo ogovarati).

Kemu rug, temu škoda.

S pustom njivom ni dobrega leta čakati.

Hudoba zabode rep, kade ne more nohat (delo se more i tudi na svršetku pokvariti).

Ča se vragu da, ljudem ne rabi (iz proklete stvari ni sreče).

Česa ni, ne uzame ni tuča ni vojska.

Več valja jedna nit svoja, nego četiri tuje.

Po lažih se glave seku.

Ki tuje jede, tujim trpi.

Ča će gospoda i r..., to mora bit.

Bolje je žlica meda nego brenta govan (se reče od nesnažne kuharice.)

Ki muči, jih devet uči.

Ki svojemu loncu primiče, najlaglje omiče (ki se v tuje reči ne pača, najmirneje živi).

Bolje je okoli svojega lonca šetati, nego na tujem polji plesati.

Toplo iz ust, mrzlo u nadra (kar kdo govori, mu na vest pada.)

Dalje bi ga rinul nego poslal (len je povse).

Vela hvala sama spala (prehvaljivo dekle se kasno umoži).

Ovo leto nevestica, drugo leto nezmetica (lenušina bo).

Rabi očali (dual).

V nekem glagolitskem rukopisu sem bral: carski rač za „placetum regium“, od račiti, geruhen, be-lieben.

*) Dobro došle!

Vred.

Ščirka, neplodna žena, od starosl. ščir, rein, genuin.

Skrajnica, slepo oko, die Schläfe.

Krocula, bergla, od koracati, od tega nemški die Krücke.

Brezkućan, ki nima hiše, brezstolčan, ki nima stolca v hiši.

Rana se ščeni, se ne dá ozdraviti.

Slovansko časopisje.

* ЗМАЈ, ЛИСТ ЗА ШАЛУ И САТИРУ („Zmaj“, list za šalu i satiru) izhaja z ilustracijami slavnega Klića v Beču (Dunaji), cena mu je za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold.

* ЦРНОГОРАЦ, ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ („Črnogorac“, list za politiku i književnost), tedenski list izhaja na Cetinji v Črnogori; cena mu je za naše kraje za celo leto 8 gold., za pol leta 4 gold. Naročnino zanimivega ovega časnika, ki obdeluje politiko in književnost, prejmlje v Kotoru (Dalmaciji) g. Peter Ramadanović.

* Dubrovnik. Zabavnik štionice Dubrovačke — se glasi lepoznavski list, ki v 6mesečnih zvezkih v Dubrovniku (Ragusa) izhaja in kteremu je predplatna cena zelo nizka (1 gold. 20 kr.) 1 zvezek letošnji, ki nam je v roke prišel, v lični obliki iz tiskarnice Dragotina Pretnera donša jako zanimiva dva članka: prvi je „Marija“, povest konavoska, — drugi pa odlomek iz poljskega prestavljene „Nebožije Komedije“, spisal Sišman Krasinski. — Naj bi tudi Slovenci in Slovenke, kterim je mili jugoslavenski jezik pri srcu, čitali Dubrovniški zabavnik!

Nov zemljovid.

V nemškem jeziku, tedaj za tiste, ki nemški razumejo, je v Geri na Nemškem prišel na svetlo

Spezial-Atlas von Oesterreich-Ungarn

für Schule und Haus nach den neuesten Quellen bearbeitet und herausgegeben von Wilh. Issleib, 12 Karten in Farbendruck: 1. Oesterreich-Ungarn (Uebersichtskarte), 2. Tirol, 3. Salzburg, 4. Kärnten und Krain, 5. Steiermark, 6. Küstenland und Dalmatien, 7. Oberösterreich, 8. Niederösterreich, 9. Böhmen, 10. Mähren und Schlesien, 11. Galizien, Bukovina und Siebenbürgen, 12. Ungarn, Kroatien, Slavonien und die Militärgrenze. Cena celému atlasu je le 70 novih krajc., tedaj sila nizka. Natis je ličen, večja mesta so zaznamovana s svojim, manjša zopet s svojim znamenjem, tako tudi trgi, vasi, ki imajo cerkev, in vasi brez cerkev itd., le naša slovanska imena so pisana tako, kakor jih Nemec zna, ki je popolnoma neveden o imenih naših krajev, gorá, rek itd. Zato piše „Terglov“, „Sau“ itd. Kdor potrebuje avstrijsko-ogerskega atlasa, si ga s tem res za majhen denar lahko omisli.

Dopisi.

Iz Petrograda na Ruskem ¹/₁₃. sveč. *) — Zima tukaj letos ni preostra, in tako lepa in prijetna je, da pri nas na Kranjskem nimamo pojma od take zime. Mraz je tukaj miren, suh, malokdaj imamo veter. Če pa vetra ni, še 25 stopinj komaj čutiš; ako pa le malo veter piše, se mora pri 27—28 stopinjah koj vratnik čez ušesa zavihati, da precej ne zmrzne uho, ki je

*) Iz prijateljskega pisma.

Podučne stvari.

Telovadno in boriteljsko imenoslovje.

Sestavil Ivan Z. Vesely, načelnik „Sokola“ ljubljanskega.

Predgovor.

Prijateljem telovadbe in borbe podajam tu nekoliko telovadnih izrazov slovenskih z opombo, da me blagovolijo podpirati v tem delu, kajti sestavljati imenoslovje ondi, kjer ga do zdaj ni še bilo*), je brez dvombe zelo težavno.

Zatega del prosim vse one, ki se za telovadbo zanimajo, naj me prijazno opomnijo, ako najdejo tu ali tam kak pogrešek; dostavljam pa opazko, da se pri telovadbi in borbi le kratki in točni izrazi rabiti morejo; dolgi in neprijetni izrazi niso za rabo.

Že v govorici vsacega posamesnega „Sokola“ mora biti nekaka vrlina in prijetna čilost.

Zatorej sem najprijetnije izraze izbral. Na zdravje!

A.

Abburzeln, prekucniti se.
Abgewinnen, predobiti.
Abgrätschen, odskok v kreči.
Abhang, pobesa.
Abhärten, utrditi.
Abhüpfen, odskakljati.
Abhurten, odgibek.
Abrücken, odstop.
Abstand, razstop.
Abstrecken, stézati.
Absprung, odskok.
Abspringen, odskočiti.
Abstossen, odpahati.
Abschwingen, odkolebati.
Abschwung, odkolebljej.
Abtheilung, razdelek.
Abtreten, odstopiti.
Abwechseln, črediti se.
Abwechselnd, čredoma.
Abwechslung, menjava.
Abwehr, obramba.
Abwehren, ubraniti.
Abwippe, odkolebljej.
Abwippen, odkolebati.
Achsel, ramica.
Achselzucken, komizgati.
Angreifen, napadati.
Angreifer, napadnik.
Angriff, napad.
Anhieb, nasek.
Anlauf, nalet, nagon.
Anlaufen, naletati.
Anlehnen, opreti.
Anmunden, priustiti.
Anreihen, pridružiti se.
Ansatz, postavek.
Anschweben, vznášati se.
Anspringen, naskočiti.
Ansprung, naskok.
Anschluss, pristop.
Anschlüssen, pristopiti.
Antreten, nastopiti.
Antritt, nastop.
Anzeigen, nakazati.
Anziehen, pritegniti.
Arm, rama.

Arme breit! rame narazen!
Armabstrecken, rame stezati.
Armausbreiten, rame razširiti.
Armausdrehen, rame izviti.
Armbeugen, rame ugibati.
Armdrehen, s ramami obračati.
Armgehen, po ramah iti.
Armhauen, mahati.
Armhieb, mah.
Armkreisen, krožiti z ramami.
Armstehen, na ramah stati.
Armschnellen, sekati.
Armstoss, pah.
Armstossen, pahati, z roko suvati.
Armstrecken, stegniti, stezati.
Armschwingen, vihteti.
Armschwung, vihtenje.
Auf! na noge! vstavi! kviško!
Aufgreifen, naprijeti.
Aufgriff, naprijem.
Aufheben, vzdigniti, povzdigati.
Aufkommen, vstati.
Aufreissen, raztegniti.
Aufschnellen, breniti.
Aufspringen, poskočiti.
Aufsprung, poskok.
Aufstemmen, povpirati se, povpor.
Aufstehen, vstati.
Aufsteigen, lesti.
Augen links! glej na levo!
Augen rechts! glej na desno!
Ausfall, izpad.
Ausfallen, napasti.
Ausholen, stegniti.
Ausschnellen, izprožiti.
Auslage, razlaga.
Auslegen sich, razložiti.
Aussenblösse, odkritje zunaj.
Aussendeckung, kritje zunaj.

B.

Bahn frei! prosta pot!
Ball, žoga.
Ballen, peščaj.
Ballwerfen, žogo metati.

*) Glej 2 knjižici, ki ju je na svetlo dala Matica.

Vred.

Barren, bradlo.
Barrenschwingen, kolébatl.
Bauchdeckung, kritje spodaj.
Bauchfelge, kolobar na trebuhu.
Bauchhieb, spodnji sek.
Bauchwelle, trebušno kolo.
Befehl, ukaz.
Begrüssen, pozdraviti.
Begrüssung, pozdrav.
Beinheben, noge dvigniti.
Beinschnellen, izprožiti.
Beinstossen, noge suvati.
Berühren, tikati.
Berührung, tik.
Beugehang, nagibatev.
Beugen, upogniti.
Beugen des Rumpfes, trup pripogibati.

Beugung, sklon.
Bewegen sich, gibati se.
Bewegung, gibanje.
Blösse, odkritje.
Blösse geben, odkriti se.
Bock, koza.
Bockspringen, čez kozo skakati.

(Dalje prihodnjič.)

Bocksprung, skok čez kozo.
Bogen, oblok.
Bogenwerfen, v obloku metati.
Bogenwurf, lokasti met.
Boxen, rogoviti.
Brechen, raznarazen.
Brett, deska, dilja.
Brustdeckung, kritje znotraj.
Brusthieb, notranji sek.
Brustwehr, persobran.
Bug, zgib.
Bügel, lok.
Burzelbaum, kozelec.
Burzelfall, prekuc.
Burzelwelle, prekucno kolo.

C.

Cavation, kritje kroglo.
Cediren, povoliti.
Cercle, kritje kroglo.
Coulé, plaz.
Coupé, prešvig.
Coupé stossen, s prešvigom pahnuti.

Národne stvari.

Slovinci.

Spisal dr. Vinko Fereri Klun.

(Dalje.)

Pogreb pri Belokranjcih je tudi jako slovesen. Če je bil pokojnik človek znamenit in ljubljén, spremljuje ga vsa vas in ženske plakajo mu pesme, v katerih hvalijo zasluge in kreposti njegove. Plakalščic se ne najemlje in se tudi ne vabijo, a one same se javljajo, da oddajo ta poslednji dolg, in sicer iz ljubavi in udanosti do ostale rodovine. Gotovih pesem nimajo; vsaka poje, kar in kakor se jej zdi. Za pogrebom sleduje pogrebni obed, kterege se vdeležijo vsi sorodniki in prijatelji doma. Bogatinci dadó še drug obed, po navadi v prihodnji jeseni. Na takem obedu mora biti devet jedil in za vsako tretjo jedjó se moli za ranjcega. Tem obedom pravijo „kormina“.

Svetle (dobre) strani v značaji Belokranjcev so: gostoljubnost, prijaznost, dovoljstvo z osodo in pokorščina duhovniškim in svetskim oblastim; temne (hude) strani pa: strašno preklinjanje, psovanje in zasramovanje, nevzdržnost in zavist (nevošljivost).

V obče se je to slovensko pleme ohranilo dosle v vsej svoji prvobitnosti, je polno samosoznanja in narodnega ponosa, in še ni prešinjeno po pogubnem uplivu našega iznježenega časa.

Res je, da praktično napravljanje našega veka in hitro razprostirajoča se omika so vže skoro povsod ali spremenili ali tudi čisto uničili prvotni „tipus“ samostojnega narodnega življenja Slovencev, pa vse eno izpod razvalin „zlate starine“ sém ter tje gledajo kakor rožice, ki ne izvenejo, kakor ostanki viših posebnosti, in govore nam: „Colligite, quae superaverunt fragmenta, ne pereant!“ (zbirajte ostale odlomke, da nam ne propadejo!) Čem daljše se dviga duh časa, tem bolj se brišejo sledi poprejšnjega narodnega življenja; al oni so dragi našemu srcu in sicer, kakor osnova in material prejšnjega nam razvitja, in kakor starinski, mili prijatelji. Ne romantična domišljija nas vleče k oblikam preteklega, ampak častenje samih sebe. Te oblike so

trda podlaga, na kateri se celó zgodovinsko razvitje sozidava, tedaj jih moramo priznavati in ceniti, ako hočemo imeti zgodovinsko podlago za naše državno in narodno življenje. Zavoljo tega moj duh tako rad poletí nazaj v preteklost, da bi se iz nje nasrkal bogate hrane za sedanost in bodočnost!

Na koncu oddelka o ženitbah dostavlja pisatelj dr. Klun sledeče opazke, ki kažejo družega Kluna kakor je danes:

Evo, glavne in bistvene črte slovenske ženitbe. V mnogem tu nahajamo poslednje sledi poganskih starih Slovanov. Koliko se od njih ohrani našim vnučkom, to se ne more odločiti, ker utančena civilizacija povsod zatira stare običaje in jih zamenjuje z brezcvetnim kosmopolitizmom.

Med drugim dalje pravi: Kar smo, to moramo popolnoma biti! Vse polovično in nejasno je pogubljivo, tako za posamno osebo kakor za ves narod. In toraj, ako hočemo biti samostojen narod, moramo se vsigdar in povsod opirati na „narodnost“; iz nje moramo črpati duševno hrano življenja in na njej moramo sezidati sebi hram slave v bodočnosti. Kje živejši in samostojnejši živí narod, kakor v svojih starih podedovanih običajih, v svojih pripovedkah in pesmih? — Pokažimo narodu njegova lastna bogastva, in mi mu bomo večjo uslugo skazali, kakor da na naša tla prenašamo tako nazvano „staroklasično“ obrazovanje, kajti vse to vendar za nas le eksotična rast ostane. Slovanom, hvala Bogu, ni treba gnati se za ptujim, kajti naši lastni zakladi še niso izcerpljeni, in so preobilni, oni so žalibog! le premalo še obdelani. (Dal. prih.)

Starinske in povestniške stvari.

Pitanja

družtva za jugoslav. povjestnico i starine

na sve prijatelje starinah i povjestnice naroda hrvatskoga, slovenskoga, srbskoga i bugarskoga.

1. Ima li u vašoj okolici uz jezera, blata, bare, mrtve vode ili budikakove močvare manjih ili povećih prostorinah, nakoljenih starimi hrastovimi stupovi, medju kojima ima svakojake truhleži ili truhlače, a medju njom orudje iz kamenite dobe, kao: kameniti mlatovi (bat, malj, čekić) liepo izgledjeni i provrtani? Zatim klinovi, sjekire, bradve, švarbe, dlieta, kopja, noževi, branici od mačevah, bodeži, tarrionice (Reibsteine), žrvnji itd.? Nadalje žare i criepovi iz gline, a igle, kolutci, narukvice, grivne, spone, zaponci od kosti ili roga? Ima li tu tragovah jantaru, liešnjakom ili siemenju raznoga žita? Ima li kosti od životinje?

2. Ima li kod vas špiljah u kojih se nalaze čovječje kosti, a uz njih šta god od gore spomenuta orudja iz kamenite dobe?

3. Jeda li se našlo u vašoj okolici ogromnih kostih od predpotopne zvieradi, a uz njih orudje iz više-spomenute kamenite dobe?

4. Ima li u vašoj okolici starih grobovah sagradjenih iz neobjelana velika kamenja? Ima li okruglih, šiljastih ili podugljastih brežuljakah (humkah, gomilah, gromačah) nanešenih, nakoliko se razabradi može, od ljudskih rukuh? Jeda li su taka mijesta obrubljena kamenjem? Kako se zove ono mjesto gdje stoje taki brežuljci? Što pripovieda o njih narod? Da li se našlo u njih budi kakovo orudje ili oružje iz kamena, ili iz tuča, mjeda, bakra, železa? Ili su možebiti našli mužke i ženske nakite od kosti, tuča, mjeda, bakra, železa,

srebra ili zlata, kao n. p. igle, prstenje, spone, kopče, narukvice, naušnice, putce, (dugmeta, gumbi) páse, šlemove, kacige, oklopja? itd. Da li su ujednu našli pepela sa žarama ili bez žarah? ili pako čovječje kosti, a uz njih po koj novac, oružje? itd.

5. Ima li kod vas stečakah t. j. velikih stojećih kamenitih grobnicah, s napisi ili s izdjelanimi svakojakimi uresi i nakiti? Ima li mašalah? ili pako grobovah (rakah) u kojih se nalaze kameniti struge (mrtvačke škrinje, sanduci, liesi) s liešinom? Da li su pokriveni oti grobovi kamenitom škriljom, pločom ili zemljom?

6. Ima li u vašoj okolici pustih ili obradjenih zemljištah, nazvanih: gradišće, gradac, gradovec, crkvište, crkvina? Da li tu ima traga zidinam, i da li se našlo orudje, oružje, novci, kamenite ploče, opeke (cegle) itd. s napisi i nakiti ili bez njih?

7. Ima li kod vas ostanakah starih vodovodah, sa cievi i žliebovi od kamena, pečene zemlje, železa, olova itd.?

8. Jesu li našli u vašoj okolici ikada kod kopanja ili oranja budi kakove starine, kao: žare, lonce, posudja, oružja, nakite, novce, kipove, napise itd. Iz kakova bijahu tvoriva ove stvari? kamo su dospjele?

9. Ima li na zidovih vaše crkve, kapele, grada, ili na budi kakovom gradjevnom spomeniku, kao i na zvonovih, na nadgrobnihi kamenih, ikonah, krstovih, crkvenih posudah, svećeničkih odorah (haljinah) ikakovih starih napisah na grčkom, latinskom, slovjenkom, talijanskom, njemačkom itd. jeziku? Bili so mogao dobiti prepis toga napisa?

11. Ima li kod vas gorah, briegovah, poljah, klanjacah, špiljah, ponorah, pećinah, liticah, skalinah, stienah itd. s imeni, koja spominju na bajaslovje (mitologiju), na historiju, na ime budi kojega slavnoga čovjeka, ili na koju znamenitu narodnu zgodu?

(Dalje prihodnjič.)

Lepoznanski del.

Propást srca.

Svobodno po hrvaščini posnel Josip Levičnik.

Ako hočete spoznati zlasti vé, mlade naše slovenske rojakinje in nadepolne bralke „Novic“, tudi kak sad tako imenovanega višega ženskega izobraženja, ali, kakor nekteri radi pravijo, „visoke kulture“, berite sledečo povest. Stavim kaj, da mi pritrdite, da bolje je znati šivati, presti in kuhati, ter sploh kos biti domačim opravilom, kakor pa šopiriti se kot gospodičina, zbegana po odgoji dandanašnjega časa.

Na svojem potovanji po sosedni naši deželi obiskal sem v Z... poleg družih tudi prijatelja N*, ki je bil oskrbnik ondotni veliki jetnišnici. Sprejel me je srčno; ker pa je bil v tistem hipu ravno obložen z opravili, me je poprosil, naj pridem nekoliko kasneje. Obljubil mi je med drugim, da hoče skazati mi vse prostore obširnega poslopja, v katerem biva, ter seznaniti me tudi z domačim redom onih nesrečnežev, ktere je žalostna osoda ropala ljube prostosti in zakopala jih tako rekoč v živi grob!

Prisedši o določenem času se po kratkem postanku napotiva s prijatlom, mladim in vrlo izobraženim gospodičem, po dolgem jetnišničnem mostovžu poleg tsnih in tamnih izbic, ki so bile zaklenjene vse s teškimi železnimi durmi, in za kterimi je bilo stisnjenega tolikanj zločinstva, pa tudi revščine in siromašne strahote. Človeku v tacih prostorih nehotoma nekako tesno pri srcu prihaja; in akoravno se vé varnega in tudi pro-

Na noriških in panonskih spomenikih sem doslé le dve podobščini našel z bodvo (Dreizack), in sicer iz stare Solve in Aquae jassiae. Prvi spomenik je vzidan v steno knezoškofovskega grada Sekava. Moška podoba drži v desnici trisulico, zraven stoji pes, simbol moči. Na spomeniku iz: „Aquae jassiae“ — varaždinskih toplic, pa krilat mladeneč stoji na ribokonji v desnici držeč — trisulico.¹⁾ Da to ni kje predstava Tritona, Poseidona ali Neptuna, pričajo krila, ktera le ima solnčni bog za atribut, nikdar ne pa božanstvo vodâ in morja. Solnce s svojimi žari prebodne zimsko meglovje in ledovje na vodah, stori vode prikladne za brodarenje, zato postane bogom vožnje po morji in rekah, in varuh trgovcev. Tako Apollo Delphinios na Delosu in v Kreti, in tudi severno-slovanskemu Svetovitu so trgovci prvlje darovali, nego so se spravili na morje. Bistroumni Ottfried Müller²⁾ je dokazal, da dosti starogrških predstav, ktere so imeli za Poseidonove, spada v mitus Heliosa, on je Sol marinus Rimljanov. Zraven še trisulica utegne simbolizovati trojno oblast solnčnega boga na nebu, na zemlji in pod zemljo. Vsakako predstava moške mlade podobe s perotima na hrbtu in trisulico ne more spadati v Poseidonov mitus, ker ta se je predstavljal kot starec, in nikdar brez perot. *)

(Dalje prihodnjič.)

Národne stvari.

Slovenci.

Spisal dr. Vinko Fereri Klun.

(Dalje in konec.)

Popis obredov in praznikov pri Slovencih začnjam tadanj dr. Klun s sledečimi besedami: Na-dejam se, da ta predmet sočutje najde pri vseh slovan-skih naših bratih, in da trud moj bode kolikor toliko pripomogel k zbujenju in vkrepljenju občeslovan-skega soznanja in edinstva.

Popis svečanosti novega leta in potem pred-pust sklepa s sledečo opazko: V obče so Slovenci, kar se tiče pripravnosti in umenja radovati se in na-pravljati vesele praznike, jako podobni ostalim južnim Slovanom in Rusom.

Potem popisuje „kolednike“ ter na zadnje do sle-dečega zaključka pride: Brez dvombe je, da slovenski in občeslovanski obredi in pripovedke imajo v sebi čudo veliko mnoštvo indiških basen (mit), in zatoraj jaz temeljito izučenje indiške mitologije in sanskrit-skega jezika za jako važno cenim zarad starodavne zgodovine Slovanov. Tesna zveza slovanske mitologije z indiško se vleče kakor rdeča nit po vseh obredih Slovanov. To odreči morajo samo tisti, kteri ne po-znajo niti unega niti tega.

O staroslovanskem božanstvu Kurentu piše to-le: Slovenci tudi še sedaj verujejo v Kurenta, in ga še šaljivo imenujejo „sveti Kurent“; on se predstavlja kakor zvit in vesel škratelj, zmirom z gosli ali pišča-lami v roci, s kterimi vsacega lahko na ples spravi. On ozdravlja bolne z igro na goslih; daje revežem oblačilo in hrano, ki jo bogatinom krade; z eno be-sedo, to je božanstvo veselja, ktero povsod zadovoljstvo

in srečo razširja. Razume se, da je to božanstvo na svetu mnogo neumnosti napravilo, zatoraj je bil satan poslan, da bi ga bil vjel. Al Kurent je samega satana ogoljufal. On je namreč tako sladostno na svojih goslih zaigral, da se je hudič, akoravno nevoljno, ustavil ter ga poslušal, potem je pa začel malo po malem men-cati z nogami, in nazadnje se je spustil v tak bešeni ples, da si je vse nohte odkrhnul. Potem ga je Kurent še v tak gost grm spravil, da si je satan vso dlako in kožo odrl; na to pa je satan Kurenta prav ponižno prosil, naj neha, ter mu je obljubil, da ga pusti v pokoji.

O začetku novega leta in o dotični svečanosti pri starih Slovanih beremo v tem članku to-le: Stari Slo-vani so novo leto začeli meseca marca (sušca), in stari običaj „bojevat se s smrtjo ali sè zimo“ se tudi pri nas Slovencih nahaja, čeravno malo drugače nego pri starih Germancih in severnih Slovanih. Grimm (slavni nemški učenjak) jako malo pozna obrede in običaje južnih Slovanov, kajti on trdi, da tega običaja pri njih ni bilo. Zatoraj, ker je Grimm avtoriteta, kar se tiče mitologije indoevropske, in tudi neizmerno bolje Slo-vane pozna kakor vsi ostali Nemci, bilo bi jako ko-ristno, da bi se Grimmova mitologija, kolikor se južnih Slovanov tiče, malo pregledala in popravila. To malo odstopljenje se mi je tem boljše nužno zdelo, ker so Nemci vsikdar precej gotovi, vse Slovanom odreči, ne davaje sebi truda, da bi se malo поближе soznali z „divjaki — Slovani“.

Pri nas sredi posta pravijo, da se „baba žaga“, in to je ravno isto, kar se je imenovalo in se še ime-nuje pri severnih Slovanih „boriti se sè zimo“ ali „iz-gnati smrt“.

Potem popisuje pisatelj praznik na čast spomladi, kteri se tudi praznik „zelenega Jurija“ zove. Zani-miva je pesem na „zelenega Jurija“, ktera se pri tej priliki v nekterih krajih poje.

Zelenega Jurija vodimo,
Zelenega Jurija spremamo,
Da naše čede pasel bo,
Če ne, ga v vodo sunemo.

O kresu pravi pisatelj sledeče: Eden iz najvaž-nejših dni v letu je pri Slovencih praznik sv. Janeza Krstnika; glavno ulogo igrajo trikrat kresi. Kamor-koli takrat pogledaš od Urala do atlantičnega oceana, od Grške, Italije in Ispanije do Angleške in severnih držav, povsod po Evropi se čas najviše visote solnca za najslavnejši praznik čisla; povsod imajo ti svečanosti enake črte in eno in tisto osnovno misel. Akoravno so se nekteri potrudili dokazati, da „Iva-novski ognji“ nimajo nič občnega s poganstvom, in da so iztekli iz duha kristijanskega bogoslužnja, je vendar sedanje stoletje to misel popolnoma opovrglo. Kristijanstvo je iztrebilo malike, al izkoreniniti v na-rodu ljubav k ustanovljenim v čast njih praznikom ono ni moglo. Ker pa je sv. Janez Krstnik predteča svetá kristijanske vere, tedaj je bilo zedinjenje praznika sveta ali solnca s kristijanskim praznikom jako lahka stvar.

Nazadnje popisuje pisatelj božič ter tudi o bo-žiču starih Slovanov sledeče pravi:

Pri Slovanih-poganih je bil „božič“ božanstvo go-stoprimstva in domačega miru. On se je predstavljal v podobi nazega mladenča, belo povezko okoli ledja, stoječ na kupu trstja, zraven njega je ležal pes pa mačka — znamenje miroljubja, v pravi roki je imel vrček z vinom, v levi mošnjo z denarji, lasje so bili spleteni v krogle kite in z rožami okinčane. Praznik v čast tega božanstva, to je, v čast domačega miru, se je obhajal v čas zimskega solnčnega povrata in je trajal celi teden. V vsaki hiši je stalo miza, pokrita s plat-

¹⁾ Slike hranim v svoji mapi. ²⁾ Aegin. str. 27—29.

*) Vendar božanstvo Boda, ktero se najde v družbi Lade, bo-ginje mladoletne zemlje, Lela, priimek solnca v litovski mitologiji, toda tudi v slovanski, utegne biti priimek Peruna, boga groma in bliska, ker tudi blisk ima bodečo lastnost, zato tudi so mu v arjan-skih mitih: trisulica, bodva, burkla in strela in druga bo-deča orodja, — atributi.

nenim prtnikom in obložena z raznimi jedili in pijanci. Pri dalmatinskih Slovanih sta se za čas tega praznika dva fanta izbrala; eden je dobil ime „gost“ in se je s strežbo gostov pečal; drugi se je nazival „badnjak“ in je moral neprenehoma ogenj varovati; to je bil simbol neizmenljivega prijateljstva. Vse te dni bila je sveta dolžnost, vsakemu prijateljstvo in ljubav skazovati.

Ves ta popis končuje dr. Klun s temi-le besedami: Jaz sem se trudil jasno dokazati, da so Slovenci darovito in energično slovansko pleme, katero stopi na poprišče vsesvetske zgodovine z vso silo mladosti, z živim soznanjem svoje narodnosti in z gorečo ljubeznijo do prave vere. V tem prepričanju pogumno in častno pruzijo Slovenci bratovsko roko svojim soplemennim bratom, da bi edinstvo duhá in eneržije vseh k eni občni celoti priveli, in da bi vsi mi zlili se v jedno národno porodico! — Tako je dr. Klun pisal v Lichtensteig-u v Švajci 1856—1857. leta — lanskega leta pa se je isti dr. Klun predrznil dr. Bleiweisu v deželnem zboru odgovoriti, da imajo naši narodnjaki „drug program“ kakor takrat, ko je on ž njimi bil. Pogledite — možá!

Starinske in povestniške stvari.

Pitanja

društva za jugoslav. povjestnicu i starine

na sve prijatelje starinah i povjestnice naroda hrvatskoga, slovenskoga, srbskoga i bugarskoga.

(Konec.)

18. Što pripovijeda narod o postanku svijeta, o suncu i mjesecu, o sunčanom i mjesečnom kralju, sunčevoj i mjesečevoj materi? O zvijezdah i repaticah? O mlaju, mladoj nedjelji i starom petku? O vjetru i kralju vjetrovah, o magli i oblacih? O kiši, gradu (tuči), munji (strieli), gromu i gromovniku, ognjenoj Mariji i ognjenom kralju? itd.

19. Kako zove narod u vašoj okolini pojedine zvijezde? Što je puku mliečnica (mliečni podnebeski pás)? što mu je dúga (puga)? što vlastari (vlastarice, lastari, blastari, vlašići)? što kosci, kola (foringa), zvierinščica, rimski križ, sv. Jelene križ, glastožari (12 zvijezdah), danica, večernica, večerna luč, volarica, svati, snuboki? itd. Kako tumači puk kriesanje zvijezdah, sjevernu zoru (luč) itd.?

20. Što pripovijeda narod o bajoslovnih pticah i zvierih? Što o Div-ptici, ždralu, žerjavu, labudu, utvi, sovi, čuku, mračnjaku, šćapu, hupaču (futaču), recelju, grilu, kavki, svraki, vrani, gavranu, kukavici, pastjerici, vugi, golubu, grlici, slavulji, lastavici, orlu, sokolu itd.? Što o zmaju (aždaji, pozoju), zmiji (guji, kači) guji s dragocienom krunom, bijeloj kači, zmiji kučarici, modrasu, kačcu? Šta o vilinskih, krilatih i morskih konjih, što o šarcu, buri kobili, jelenu itd.?

21. Koji su kod vas običaji pučki kod poroda, babinah, kršćenja, kumovanja, pobratimstva i posestrimstva, ženidbe, smrti i pogreba? Šta su pokajnice, jaukalice, tužbalice, plakalice, narikači? Šta su karmine, daće i koljivo? Kako se svetkuje u vas nova godina i koledovanje? Šta su koledarice, koledjani i koledači? kako se svetkuju sv. tri kralji i vodokršće? Kako posljedni dnevi pokladah (fašinga), korizmena srieda i sriedine korizme? Kako uskršni (vazmeni) praznici? Kako dan sv. Jurja (Gjorgje) i jurjevski kres? Ima li kod vas Ladaricah? Što se pjeva na Jurjevo? Kako se svetkuje prvi dan svibnja (maja); i dan sv. Ivana krstitelja? Šte se pjeva o Ladu? Što su veljanke, kre-

sarice, krešćarice i krstnice? Kako se vrši dan sv. Trojice? Što su kraljice? Što se radi na dan sv. Vida, sv. Ilije i sv. Petra? Što je Varin dan? Što rade na Miholje i na dušni dan? Kako se praznuje badnjak i božićni dnevi? Kako zadnji dan godine?

22. Šta su dodole, prporuše i čarojice? Šta ot-mice? I što je krvnina i osveta? Šta su zakletve i uroci?

23. Što se baja kod poljskih poslova i radnjah? kako se vrši sietva, kositba, žetva raznoga žita, ljupljenje kukuruza itd.? Kakove se tom prilikom mole molitve ili pjevaju pjesme? Da li se u vas gata u kosti brava, kokoše, tuke itd.?

24. Što se radi na rodjen dan i na krstno ime? Što su materice? Kako su kod vas postala podrietla, nadimena i prezimena pojedinih obitelji i čitavih plemenah? Kako je postalo ime šokac, bunjevac, vlah, morovlah, turkovlah, bodulj, brajc, bezjak, mutljak, kirac, čić itd.? Šta govori narod o pasoglavcih (pesoglavcih)? —

Svaki prijatelj starinah i povjestnice hrvatske, srbske, slovenske, bugarske i obće slovanske, moli se najuljudnije, da po mogućnosti barem na jednu točku od gore stavljenih pitanjah, u kojem mu drago jeziku, pismeno odgovori i svoj odgovor podpisanomu pošalje. Njegovo ime zabilježiti će se za zahvalnošću u zapisniku društvenom, a sastavci tiskati će se u „Arkivu“ za povjestnicu i starine južnih Slavenah. Društvu biti će milo ako se odgovori na ova pitanja i u budi kojem časopisu, koji u jugoslavenskih zemljah izlaze. S toga se umoljavaju najprijaznije sva uredništva hrvatskih, srbskih, slovenskih i bugarskih časopisah, da ova pitanja u svojim listovih priobćiti vole, pa ako se u njih odgovor na budi koje pitanje objavi, da onaj list, u kom takav odgovor pečatan bude, društvu za jugoslavensku povjestnicu besplatno ili za plaću dostave.

U Zagrebu dne 15. siečnja 1871.

Ivan Kukuljević,

Predsjednik društva za jugosl. povjestnicu i starine u Zagrebu.

Politične stvari.

Švica, v pomin naši vladi, ki se panslavizma boji!

Pavliny-Toth, znani voditelj Slovencev v Slovakiji, je te dni v ogerskem državnem zboru možem, ki imajo krmilo avstrijske vlade v rokah, pravo povedal, kako naj bi strah panslavizma in morebiti tudi pangermanizma pregnali. Stavil jim je Švico v izgled, med drugim rekši to-le:

„S kterimi sredstvi je Avstrija hotela ubraniti zedinjenje Italije in Nemčije, in s kterimi sredstvi hoče sedaj v okom priti zložbi Slovanov? Prav z žalostnimi, to je, s takimi sredstvi, s kterimi se ne dá doseči njen namen, namreč: s centralizacijo in z njenim ljubim sinkom — absolutizmom. In prav zarad tega je Avstriji spodletela poskušnja, Italiji ubraniti zložbo; Italija je dovršila svoje zedinjenje vkljub velemočni Avstriji, kteri je odtrgala njene laške dežele. Ravno tega se ima Avstrija bati od Nemčije ozir svojih nemških dežel. In vendar Italija še ni popolnoma zložena in tudi Nemčija javalne kedaj bode. Kajti poglejmo v malo Švico; ondi so nekteri kantoni laški, nekteri nemški, in vendar ne verjamem, da se ti z Nemčijo, oni z Italijo kedaj zedinijo. Česar tedaj velemoč avstrijska ni mogla ubraniti s svojim absolutizmom, to je ubranila Švica s svojimi svobodnimi napravami.